

Operatie « Chlorophylle » - Tweede verslag (maart 2008)

Samenvatting

Operatie « Chlorophylle » werd opgestart in 2006 door de MOB. Het gaat om het peterschap van houten nestkasten die een schuiloord bieden aan dieren. Het was de bedoeling om de bezetting van deze nestkasten gedurende minstens 3 jaar op te volgen en het publiek te sensibiliseren voor de bescherming van de zeldzame Eikelmuis (*Eliomys quercinus*) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We hoopten de aanwezigheid van dit knaagdier te bevestigen in de laatste Brusselse vindplaats waar nog een recente waarneming hadden plaatsgevonden. Tijdens de eerste inspectieronde in de lente van 2007 werden al sporen aangetroffen van de Eikelmuis. In 2008 werden 3 levende diertjes, samen in winterslaap, aangetroffen.

1. Inleiding

Operatie 'Chlorophylle' werd door de MOB gelanceerd in de lente van 2006 en werd mogelijk dankzij de giften van de onderstaande personen. Elk van deze deelnemers nam het peterschap op zich van tenminste één nestkast (zie de lijst van de participanten en de nestkastnummers in bijlage). Om de opvolging te verzekeren werd elk nestkastje (Totaal: 32) genummerd. Alle nestkasten werden in het Walckiers (Schaarbeek – Brussels Hoofdstedelijk Gewest – België) geplaatst, ten laatste tijdens de herfst van 2006

De nestkasttypes waren bestemd voor pimpel- koolmezen en mussen.

2. Methode

- Jaarlijks worden sporen onderzocht in de nestkasten. Omdat de kasten daarvoor opengemaakt dienen te worden, is de keuze van het moment hierbij erg belangrijk. Wanneer de nestkasten te vroeg in de winter worden geopend verstoort men mogelijke overwinteraars en als men te lang wacht zijn de broedvogels misschien al begonnen aan hun nest.
- De nestkasten worden tijdens het broedseizoen in de gaten gehouden om met zekerheid de vogelsoort te kunnen determineren die zich heeft gevestigd. De nestkasten worden hierbij evenwel niet geopend.
- De jaarlijkse opening van de nestkasten na het winterseizoen verloopt volgens deze stappen:
 - Van buitenaf wordt eerst vastgesteld of er nog geen vogels met nestbouwactiviteiten zijn begonnen.
 - Vervolgens, wordt de nestkast voorzichtig losgemaakt. Het risico dat er zich nog een diertje in bevindt is niet denkbeeldig en de « hoogwerker », die deze operatie uitvoert, moet aan zijn veiligheid denken...
 - Dan wordt, nog altijd zonder bruske bewegingen te maken, het dak van de nestkast opengeklapt.
 - Een mogelijke bezetting wordt vluchtig vastgesteld, als er geen sporen zijn, wordt de nestkast weer gesloten en terug opgehangen.
 - Als er sporen worden aangetroffen, worden ze gedetermineerd.
 - Indien eitjes of levende diertjes aanwezig zijn, wordt de nestkast onmiddellijk teruggeplaatst..
 - Als er geen verse eitjes of levende diertjes worden aangetroffen, volgt een grondig onderzoek en wordt er getracht de voormalige bezetter te identificeren. Daarna wordt de kast weer gesloten en teruggeplaatst..
 - Elk resultaat wordt neergeschreven per onderzochte nestkast.

3. Resultaten

3.1. Waarnemingen

- Alle nestkasten werden voor het eerst geopend op 17 maart 2007 en de resultaten werden bekend gemaakt in een verslag van april 2007..
- Een tweede opening werd uitgevoerd op 29 maart 2008.

Nr	Detail van de waarnemingen	
	2008	2007
1	nest Koolmees	nest Koolmees
2	nest Pimpelmees	nest Pimpelmees
3	nest Koolmees	vogeluitwerpselen
4	verdwenen ! wellicht gevallen en meegenomen. Ter herinnering: het Walckiers is in principe niet toegankelijk voor het publiek	leeg
5	nest Koolmees	nest Koolmees
6	3 Eikelmuisen in winterslaap, werden gefotografeerd, opgerold in een bolletje.	vogeluitwerpselen
7	nest Koolmees	leeg
8	vogeluitwerpselen	nest Pimpelmees
9	nest Pimpelmees (ondanks het feit dat het nest werd belaagd in 2006 en daarbij nesttoegang werd vergroot door een specht)	nest Pimpelmees met 'inbraak'-sporen van een specht die wellicht is binnengedrongen om de eitjes of kuikens te stelen.
10	leeg	nest Pimpelmees
11	leeg	vogeluitwerpselen
12	nest Koolmees + bezet door hommels (29/03/08)	nest Koolmees, op 17/03/07 was de nestkast opnieuw ingenomen door een koolmezenkoppel
13	nest Pimpelmees	leeg en beschadigd door een specht (onvoldoende om binnen te dringen)
14	nest Koolmees	vogeluitwerpselen
15	leeg	nest Koolmees
20	Eikelmuisnest	leeg
21	nest Huismus	nest Matkop
22	nest spreeuw	verlaten nestbegin
23	leeg (er werd een nieuwe nestkast gehangen nadat de vorige was verdwenen)	verdwenen! (wellicht losgekomen en meegenomen door een passant (het Walckiers is niet vrij toegankelijk voor het publiek)
24	leeg	Nestbegin dat werd verlaten. Sporen van een specht, maar onvoldoende om binnen te dringen
25	Bonte specht (29/03/08 : ontdekking van een dode jonge specht)	nestkast met sporen van een overwinterende Eikelmuis (grote hoeveelheid van verschillende soorten bladeren in grote stukken versneden)
26	nestkast gevallen	leeg
27	nest spreeuw (in 2006 nog bewoond door pimpelmezen ondanks de te grote	nest Pimpelmees

Nr	Detail van de waarnemingen	
	2008	2007
	nestopening)	
28	nest Spreeuw	aanvang van een nest dat werd verlaten
29	verlaten nestbegin	aanvang van een nest dat werd verlaten, deze nestkast werd verplaatst nadat ze op grond was gevallen
30	nest Pimpelmees	nest Pimpelmees
31	leeg	leeg
32	vogeluitwerpselen	nest Koolmees
33	Eikelmuisnest	leeg
34	leeg	leeg
35	verlaten nestbegin	leeg
36	nest Pimpelmees	vogeluitwerpselen

Tabel 1 : observatiedetails 2008 en 2007

3.2 Opmerkingen

- een nestkast kan tijdens één seizoen meerdere keren een bezetting krijgen, maar de nestkasten worden niet geopend tijdens het broedseizoen. Als broedvogel worden alleen die vogels beschouwd die werden waargenomen met voedsel dat naar een nest werd gebracht, of zij die op basis van hun kenmerkende nestbouw kunnen herkend worden.
- vogeluitwerpselen tonen aan dat de nestkast niet als nest heeft gediend, maar wellicht als schuiloord tijdens de winter. Een groot aantal soorten kan gebruik maken van nestkasten tijdens de winter, en hierbij wordt geen nestmateriaal gedeponneerd.

Foto's

Eikelmuisnest in een nestkast (29/03/08 - Walckiers – Schaarbeek)
André Cosy - Copyright © 2008 CEBE-MOB

3 Eikelmuisen in een nestkast (29/03/08 - Walckiers – Schaarbeek)
André Cosy - Copyright © 2008 CEBE-MOB

4. Besluiten

- 11 van de 32 nestkasten hebben mezen gehuisvest (5 Kool- en 6 Pimpelmezen). In tegenstelling tot 2007 werden geen Matkop meer aangetroffen.
- 3 nestkasten werden ingenomen door Spreeuwen, 1 door Huismus en 1 door Bonte specht
- De helft van de geplaatste nestkasten heeft dus bijgedragen tot vogelreproductie
- 2 nestkasten dienden uitsluitend als winterschuilplaats voor vogels
- 7 nestkasten werden niet benut door vogels. Niet voor voortplanting en noch als winterschuilplaats. 2 daarvan waren ook in 2007 al leeg gebelevend.
- 2 nesten werden vroegtijdig verlaten
- Spechten hebben nog enkele nestkasten aangepakt, maar zonder de toegang zodanig te vergroten dat ze konden binnendringen.
- 3 nestkasten zijn met zekerheid door Eikelmuisen in gebruik genomen tijdens de winter. Dit kleine knaagdier kan echter ook een bestaand vogelnest gebruiken, zonder al te veel aanpassingen aan te brengen. Dit vormt uiteraard een opsteker voor deze operatie. Niet alleen werden ze ditmaal in levende lijve waargenomen, er werden ook meer Eikelmuisnesten gevonden dan vorig jaar. Het vinden van 3 levende exemplaren tegelijkertijd, is het grootste aantal dat ooit geobserveerd werd sinds het begin van de beheerswerken door de MOB (1990).
- De vrij late inspectiedatum heeft ons wellicht nog enkele Eikelmuisnesten doen missen...

Naast de 32 nestkasten die werden geplaatst in het raam van deze operatie, hangen er in het Walckiers nog een 40-tal andere, waarvan er 15 geverifieerd werden met volgende resultaten::

- 1 Eikelmuisnest
- 3 mezennesten
- 1 vroegtijdig verlaten nest
- 10 lege nestkasten

Michel Moreels, 31/03/08

5. *Bijlage : Lijst van de participanten en de nestkastnummers*

Naam	Toegekend Nestkastnummer
Mvr Decleen-Willems :	1
M. M. Bezuyen :	2-3-4
Mvr D. Laenen :	5
M. P. Doise :	6
M. P. Biernaux :	7-8-9
M. P. Royers :	10
M. L. Le Roy :	11
Mvr M. Van Dionant :	12
M. Brenaert :	13
Mvr L. Mommens :	14
M. A. De Block :	15
Mvr L. De Smet-Lelangue :	21
Mvr Grouwels :	22
Mvr F. Godard :	23
M. G. Hastir :	24
Mvr Hachimi :	25-26
Mvr C. Jodogne :	27
Mvr Van Wassenhove :	28
M. H. Bausier :	29-35
Mvr V. Mormal :	30
Mvr J. Verspeurt :	31
Mvr M. Cormeau :	32
Mvr T. Broothaers :	33
M. L. Renders :	34
M. H. Kroner-Coppe :	20 (en niet 40) (vergissing in het meegedeeld nestkastnummer aan de betrokkene)
M. Taelemans :	36 (en niet 42) (vergissing in het meegedeeld nestkastnummer aan de betrokkene)

Tabel 2 : Lijst van de participanten en de nestkastnummers